

OLGA JEVRIĆ
MATERIJA DUHA

Kuća legata

Olga Jevrić

OLGA JEVRIĆ
MATERIJA DUHA

26. septembar - 24. oktobar 2012.
Kuća legata

KUĆA LEGATA

Izdavač
Kuća legata
Beograd, Kneza Mihaila 46
Tel. + 381 11 3344 601
Faks: + 381 11 3344 585
kucalegata@kucalegata.org
www.kucalegata.org

Urednik
Ana Veljković, MA
Direktor Kuće legata

Autor izložbe
Dejan Vučetić, kustos

Autori tekstova
Sava Stepanov
Dejan Vučetić

Recenzent
dr Ješa Denegri

Lektor
Milica Rančić

Prevod na engleski
Dejan Arsenovski

Dizajn
Dejan Vučetić

Fotografije i arhivski materijal
Vladimir Popović
Hristifor Nastić
Kuća legata

Saradnici
Ksenija Samardžija, kustos
Danijela Bajić
Nada Simulov-Timofejev
Aleksandra Ostić
Jadranka Bošković

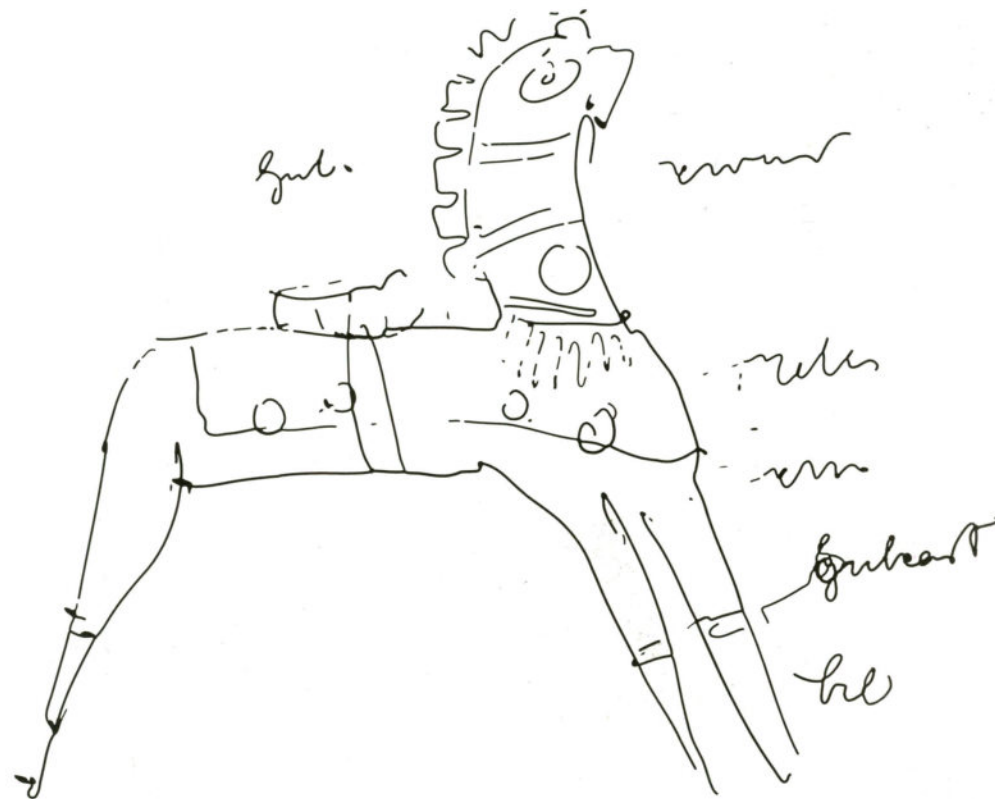
Tehnička realizacija postavke
Zoran Lazić, tehn. koordinator
Agile
Fitting
Zastra

Štampa
Draslar Partner
tiraž 300
septembar 2012.

Fotografija na naslovnoj strani
Raspeti oblici I, 1963-65.

Crteži iz putne beležnice Olge Jevrić
str. 3, iz Pariza, 1978.
str. 56, iz Grčke, 1953.
str. 59, iz Pariza, 1962.
str. 60, iz Pariza, 1955.

Dokumentarne fotografije
str. 1, Olga Jevrić u ateljeu na Starom sajmištu.
str. 9, Olga Jevrić u ateljeu na Starom sajmištu, 1959.
str. 39, Olga Jevrić u ateljeu u Braničevskoj, 1952.

„Raste ovo zvezdano tkivo po skelama neba.
Mrakom se hrani, da bi moglo da progovori svojom
svetlošću. Prazninom se napaja, da bi moglo da održi stas,
da razvije svoja krila.
Raste iz sebe, čisto, ne dugujući nikome ništa.
Priprema se za novo zvezdano kolo.
Kao da nikad ničeg nije bilo!”

Vasko Popa

Predgovor iz kataloga *Olga Jevrić - Prostorne kompozicije*
Galerija ULUS, 1957.

Umetnost Olge Jevrić

Sava Stepanov

Olga Jevrić je rođena septembra meseca 1922. godine. Osnovnu školu i niže razrede gimnazije završava u francusko-srpskoj školi „St. Joseph”, a više razrede u Trećoj državnoj ženskoj gimnaziji u Beogradu. Uporedo s gimnazijom, ona je i učenik Muzičke škole „Stanković”. Tu pokazuje izuzetan talenat za muziku, a njen klavirski nastup na koncertu muzičke škole pohvaljuje ugledni kritičar Pavle Stefanović, u listu Pravda, 1939. godine. Ubrzo dolazi okupacija, počinje rat. Ipak, Olga nastoji da se izbori za svoja umetnička opredeljenja. Posle mature ona pokušava da se upiše na Akademiju likovnih umetnosti, ali je po prijemnom ispitu odbijena. Stoga pohađa slikarsku školu Mladena Josića. Tokom 1942. godine primljena je na Muzičku akademiju, a sledeće godine i u klasu profesora Sretena Stojanovića na vajarском odseku Akademije likovnih umetnosti. Na Muzičkoj akademiji diplomira 1946. godine, ali se nije dugo zadržala u muzici, a u jednom intervjuu je izjavila: *Prestala sam da sviram usled pojave bolnih grčeva u ruci.*¹ Uprkos nežnom zdravlju, Olga Jevrić je ceo svoj životni vek posvetila skulpturi. Od 1948. godine, kada diplomira na Akademiji likovnih umetnosti, pa sve do danas, ta krhka žena je svoj celokupni egzistencijalni put poistovetila sa sopstvenim stvaralaštvom, sa vlastitom umetnošću, sa vajarstvom. *Rekla bih: tražim da ostvarim u izrazu onaj trenutak u kome se dotiče moja biografija sa biografijom opšteg življenja.* – izjavljuje u jednom od svojih intervjuua.²

Već svojim ranim opusom Olga Jevrić je bitno uticala na pravce razvoja celokupne jugoslovenske i srpske umetnosti. Njena prva samostalna izložba u Galeriji ULUS-a, na Terazijama u Beogradu 1957. godine, unela je u našu tadašnju skulpturu i umetnost istinski radikalne promene. Ako su „zadarski komunari” i Konjović „srušili” socijalistički realizam, ako je Lubarda svojom izložbom apstraktnih slika 1951. godine napravio odlučan zaokret ka modernosti, onda je Olga Jevrić naš prvi umetnik koji je dospao do pozicija „visokog modernizma”. Dakle, već sredinom pedesetih godina Olga Jevrić je dospela do jednog osobenog vajarškog koncepta. Na formiranje tog specifičnog promišljanja skulpture, pored ostalog, snažno je uticao njen boravak u Parizu i Londonu tokom 1955. godine. Na tom putovanju ona ostvaruje bliske kontakte i poznanstva sa nekim od vodećih umetnika tog vremena – sa Zadkinom, Vierom da Silva, Etjen Martenom, i Henri Murom (Ossip Zadkine, Vieira da Silva, Etienne Martin, Henry Moore)...

Ti kontakti su je, po sopstvenom svedočenju, utvrdili u shvatanju prava umetnika na zasebni svet oblika i ohrabрили je da uđe u avanturu istraživanja autentičnih skulptorskih problema i postavki. Zbog toga nije čudno što se mlada umetnica već 1958. godine našla među izlagačima čuvenog XXIX bijenala u Veneciji. Iako, po svemu sudeći, kako je to Rade Predić, kritičar beogradskih

„Vidika”, zapazio: „Skulpture Olge Jevrić nisu adekvatno izložene, jer su skoro skrivene iza panoa na kojima su izložene slike” – ona postiže zavidan uspeh. Štaviše, Olga je bila i među kandidatima za glavnu nagradu Bijenala koja joj je izmakla samo zahvaljujući visokoetičkom stavu jugoslovenskog člana žirija koji nije glasao za svoju zemljakinju. Evropska kritika je izvanredno reagovala na njeno delo. Vrlo brzo stiče istinsku internacionalnu reputaciju, a sve to je doprinelo da Olga Jevrić samostalno izlaže u Italiji, potom i u Londonu; Mišel Sefor (Michel Seuphor) je uvrštava u svoje knjige – Skulptura dvadesetog veka (1959) i Rečnik moderne skulpture (1960); dobija stipendiju Fonda za razvoj likovne umetnosti „Moša Pijade” za boravak u Parizu gde ostaje šest meseci, a zatim i stipendiju Fordove fondacije koja joj je omogućila jednogodišnji boravak u SAD. Često putuje i boravi i u drugim zemljama Evrope...

Uspeh je davao nove stvaralačke impulse: umetnica se posvećenički bavi skulpturom, izlaže i afirmiše se kao jedna od vodećih ličnosti celokupne srpske i jugoslovenske umetnosti druge polovine dvadesetog veka. Aktivna je i na drugi način: priređuje nekoliko predavanja o skulpturi u Parizu, u više navrata govori o vajarstvu na katedri Doma omladine u Beogradu, piše leksikografske odrednice za Likovnu enciklopediju Jugoslavije, sa sestrom Mirjanom prevodi knjigu Džordža Sevidža (George Savage) „Kratak pregled unutrašnje dekoracije”. Konačno, 1974. godine izabrana je za dopisnog, a 1983. godine i za redovnog člana SANU.

Olga Jevrić je priredila dve velike retrospektivne izložbe. Prva je održana u Muzeju savremene umetnosti 1981. godine, a druga u Galeriji SANU, tačno dve decenije kasnije, 2001. godine. U tim prilikama su načinjeni sistematski prikazi opusa ove umetnice. I oba puta su izložbe bile povod za nagrade – postavka iz 1981. godine proglašena je za izložbu godine, a izložba iz 2001. godine bila je glavni povod da joj se dodeli ugledna Vukova nagrada. Tokom 2005. godine, u biblioteci Žene u likovnoj umetnosti, izlazi monografska knjiga Ješe Denegrija o Olgi Jevrić, sa dobro osmišljenim i sugestivnim podnaslovom – Misao u obliku, materiji i prostoru.

Tokom 1993. godine, sasvim neočekivano, u novosadskom Centru za vizuelnu kulturu „Zlatno oko”, Olga Jevrić je iznenadila jednom izložbom fotografija. Tako je na još jedan način pokazala svoju većitu spremnost na eksperiment i istraživanje u okviru umetnosti. Njene fotografije su fotografije umetnika kojima se u motivima svakodnevice prepoznaju interesantni detalji, uzbuđujući sklopovi spontano nastale likovnosti, ritmovi i energije – čitav jedan iznenađujući i sasvim subjektivistički viđen i interpretiran mikrosvet. Naravno, na tim fotografskim slikama, „ostalo” je mnogo od ukupnog umetnikovog bića i karaktera njenog poznatog stvaralačkog izraza. Pre svega, to je njena naglašena svest o vizuelnoj znakovnosti prostora, svest o obliku, materiji i materijalu, te sposobnost da se u svim tim snimljenim motivima uoče i razlože odnosi, da se ceo motivski sklop sagleda na jedan odmeren, kompozicijski jednostavan, čvrst i često konstruktivistički zasnovan način.

¹ Olivera Janković, *Nema istinskog stvaralaštva bez identifikacije*, Književni list, Beograd, 1. februar 2005. godine.

² *Intervju sa Olgom Jevrić*. Razgovor vodila Dragana Špiljević. Radio Jugoslavija, Beograd, 4. decembar 1991. godine.

Jedna od najzbudljivijih epizoda u životu Olge Jevrić desila se u leto 2004. godine; na Starom sajmištu izbija požar i zahvata sedamnaest ateljea. Među njima je i njen atelje. Na sreću, šteta je bila samo delimična. No, to je samo učvrstilo nameru Olge Jevrić da svoje delo zavešta gradu u kome je živela i stvarala. Tako je formirana reprezentativna zbirka kao njen poklon beogradskoj Kući legata. Poklon je realizovan 2006. godine.

O kontinuitetu formalnih struktura

Skulptura Olge Jevrić se začinjala krajem četrdesetih i početkom pedesetih godina prošlog veka u intenzivnom okruženju ideologije socijalističkog realizma. Na beogradskoj Akademiji Olga je bila u klasi profesora Sretena Stojanovića, tada veoma uglednog i autoritativnog umetnika čiji je realistički skulptorski koncept veoma poštovan u tadašnjoj umetničkoj atmosferi. Međutim, mlada vajarka nije bila pod uticajem tog koncepta. Olga Jevrić je vrlo brzo došla do umetničke samostalnosti. Njena početna interesovanja bila su, uglavnom, vezana za portretnu skulpturu, a u svojim ranim portretima ona izražava izuzetan osećaj za plastičku autentičnost i samosvojnost izvajanih oblika. Olga Jevrić ne vaja deskriptivne portretne predstave, nego formu pojednostavljuje, reducira, svodi je na suštinske formalne naznake. Vajarka izjavljuje: *Nastojim da ostvarim portret-pojam u kojem subjekat ostaje neoštećen u svojoj psihološkoj istini. Taj stav zahteva analogni plastički postupak – lišavanje od svakog deskriptivnog momenta, reduciranje i usredsređenje na masu kao osnov nosioca karaktera, kao poslednje uslovljenosti vizuelnim. Unutar te mase tražim da podvučem karakteristične odnose preko čvornih tačaka oko kojih se materija zgušnjava.* Tako se, već tim svojim ranim ostvarenjima, Olga Jevrić potvrđuje kao mlad umetnik koji ima snage da prenebregne sve uticaje škole i profesora, te da izbegne pripadnost unisonoj atmosferi umetnosti tog vremena.

Pogotovo će se Olga Jevrić izdvojiti iz kontekstualne situacije srpske umetnosti tokom sredine pedesetih godina kada dospe do svojih potpuno neuobičajenih „prostornih kompozicija”, do jednog osobenog statusa skulpture u kojem se do ogoljenosti prezentuju primarni elementi skulptorskog korpusa. Olga Jevrić je već tada iskazala izrazito modernističku plastičku misao: *Forma nije u funkciji antroporfizma, niti je usmerena ka nekom simboličkom ili asocijativnom značenju – njen smisao je u otkrivanju sopstvenih struktura i zakona, a njen cilj je da dođe do takvih rešenja koju mogu da likovno, estetski i plastički zadovolje postavljen problem. Autonomija je potpuna. Više ništa ne ulazi u skulpturu što nije ona sama,* – piše Lazar Trifunović, koji u istom tekstu konstatuje da je Olga Jevrić vajar koji u srpskom vajarstvu načinio pravi preokret, čak „plastičku revoluciju” otvarajući „jezgro mase” i čineći „prvi prodor u oblast apstraktne skulpture”.

U sedmoj i osmoj deceniji, dakle, za razliku od prethodnih pedesetih, kada u srpskoj umetnosti važi za izrazitog i u svojoj generaciji najradikalnijeg eksperimentatora, Olga Jevrić predstavlja umetnika kontinuiteta, umetnika produžetka ranije započetog procesa. Naravno, radi se o produžetku s daljim razradama, nipošto sa ponavljanjem jednog dostignutog nivoa. *Dok je u šestoj deceniji smeli*

inovator, u sedmoj je ona čuvar kvaliteta, na tome gradi reputaciju koja je tokom 1974. godine dovodi do članstva u SANU, a da pri tome nikada ne zapadne u akademsku sigurnost uglednog akademika, – konstatuje u jednom svom tekstu ugledni Ješa Denegri.

U „umetnosti osamdesetih” njen ekspresivitet, „nestalni” izgled formalnih sklopova, krhkost i fragilnost njenih skulptorskih konstrukcija čine da bude prihvaćena kao umetnik čiji se senzibilitet „poklopio” sa konceptualno-konceptijskim stavovima aktera postmodernističke umetnosti, umetnosti koja je više tragala za svojim stavovima nego što ih je definisala i afirmisala. Upravo zbog toga, skulptura Olge Jevrić ima izuzetan ugled i autoritet u tom periodu naše umetnosti – jer ona ne traga za čvrstim osloncima, nego ih „postavlja” vlastitim umetničkim radom i iskustvom, nudeći ih kao mogućnost, kao čvrstu uporišnu tačku za ustanovljavanje i odmeravanje aktuelnih umetničkih dometa. Na samom kraju osamdesetih, organizatori tada ugledne tradicionalne Pančevačke izložbe jugoslovenske skulpture, na petoj bijelnoj postavci, priredili su Hommage a Olga Jevrić, i tako odali priznanje velikoj umetnici za doprinos našem vajarstvu. Tim povodom, primećeno je da se ta izložba „nikako ne sme shvatiti samo kao prigodni čin odavanja počasti jednom istaknutom umetniku, jer i u aktuelnom trenutku Olga Jevrić stvara značajna skulptorska ostvarenja relevantna za umetnost na kraju decenije” (S. Stepanov).

Na toj prekretnici dve poslednje decenije dvadesetog veka, skulptura Olge Jevrić je na novom raskršću – do tada prevladavajući ekspresionizam se smiruje, oblici postaju kompaktniji, sublimniji, dobijaju određenu geometrijsku i konstruktivnu napomenu. Međutim, pod opnom ovih geometriziranih formi struji i „tutnji” potmula tektonska sila. Tako je Olga Jevrić, u jednom delikatnom trenutku epohalne jugoslovenske krize, ustanovila skulpturu u kojoj je ostvarena delotvorna sinteza subjektivističkog ekspresionizma i konstruktivnog racionalizma. U tom vremenu, taj spoj je imao funkciju svojevrsnog recepta za duhovno „preživljavanje” osećanja egzistencijalne ugroženosti, a istovremeno, delo Olge Jevrić se moglo shvatiti kao apel za razum koji je proistekao iz istinske zabrinutosti jednog velikog umetnika za sudbinu čoveka i čitavog svog roda.

U našoj umetnosti Olga Jevrić ima status umetnika koji je u tokovima srpske i jugoslovenske skulpture otvarao nove mogućnosti izražavanja. Njena skulptura se razvijala kontinuirano, menjala se stalno, tiho, postupno. Tokom tog permanentnog stanja promene, iz iste konceptualne potke, nastajali su novi formalni i metaforički sklopovi. Zbog toga je, skoro celokupnim svojim trajanjem, vajarski opus Olge Jevrić aktuelan. Tokom pedesetih ona je jedan od začetnika modernističkog koncepta kod nas; u vreme šezdesetih je u sasvim bliskoj vezi sa senzibilitetom poetike enformela; u sedamdesetim zbog svog modernizma ima izuzetan ugled među akterima tadašnje tzv. nove umetničke prakse; osamdesetih je kritika prepoznaje kao svojevrsnog anticipatora, ali i bitnog aktera tadašnje neoekspresionističke skulpture; a u devedesetim godinama je akter konstruktivističkih i racionalističkih tendencija kojima se obnavljaju modernistički principi u specifičnom okruženju epohalne krize srpskog društva. U dramatičnim društvenim, političkim, ekonomskim i ratnim

zbivanjima te poslednje decenije dvadesetog veka i tokom tranzicijskih pretumbacija u prvoj dekadi novog veka, Olga Jevrić je umetnik čije delo, dometi, bogato znanje i iskustvo predstavljaju istinski izvor nadahnuća, svojevrsno duhovno utočište, te inicijativu za permanentni stvaralački rad i akciju... Svoj odnos prema društvu i okruženju umetnica skromno komentariše: *U tom jedinstvu aktivnog i pasivnog odnosa prema životu trajem, u potrebi za unutrašnjom ravnotežom i prevazilaženjem datosti,*³ – istovremeno otkrivajući autentični autobiografski karakter vlastite umetnosti.

O Legatu Olge Jevrić

Dela za legat Olge Jevrić su pažljivo i precizno odabrana. Ta zbirka od ukupno 44 skulpture verodostojno ilustruje razvoj plastičke misli Olge Jevrić od ranih racionalizovanih i problematizovanih realističkih portretskih ostvarenja, preko revolucionarnih „prostornih kompozicija” iz pedesetih godina, te ekspresionističkih skulptura „teških masa” iz šezdesetih i sedamdesetih, pa sve do svedenih „ukrštanja” iz osamdesetih i svedenijih i konstruktivističkih ostvarenja iz devedesetih godina proteklog veka. U tom skulptorskom opusu postoji jedan kontinuirani niz uzročno-posledičnih procesa sadržinskog, plastičkog i poetskog promišljanja sveta. Skoro celokupnim svojim trajanjem, ovaj opus zasnovan je na permanentnoj brizi za ontološke karakteristike skulptorskog dela, za afirmaciju zasebnih vrednosti svakog elementa iz sudbinskog trijadnog odnosa materijal–masa–prostor. Dakle, Olga Jevrić „govori” univerzalnim plastičkim jezikom, jezikom skulptoralne forme i modernističkim principima. Upravo takve su i poruke ove umetnosti. U njima je sažeto ljudsko iskustvo i zbog toga je ono što Olga Jevrić svojim delom reprezentuje autentično humanističko značenje. Na ovu skulpturu je sasvim moguće primeniti stav italijanskog teoretičara modernizma Filiberte Mene koji je konstatovao da „umetnost ima pravo na zasebnost, ne da bi se izdvojila, nego da bi svojim modelom bila primer drugim znanjima i drugim praksama”. Poruke koje ova ekspresivna skulptura nudi jesu sadržane u dobro iznađenim merama, odnosima, usklađenim suprotnostima, u sposobnosti da se svim tim diskretnim dragocenostima dâ utisak sugestivnosti i monumentalnosti; da se značaj ljudske demijurgije uzdigne do osnovnog razloga čovekove egzistencije...

Takvom skulpturom Olga Jevrić stekla je izuzetan ugled, kako u našim srpskim i jugoslovenskim razmerama, tako i u internacionalnoj umetnosti. Zbog toga je Legat Olge Jevrić izuzetno značajna institucija koja čuva i afirmiše jedan opus u kojem je utisnut, ne samo pečat velike umetnice, nego i deo duhovnog identiteta našeg naroda.

„Moj svet, naš svet, je u kretanju, u meni, u mraku i svetlu, u razaranju i građenju, propadanju i rašćenju, u znaku antitetičnih spojeva ali i prevazilaženju tih polariteta jedinstvom koje ih sadržava, koje ih i održava i briše.”

Olga Jevrić
 „Prostor i vreme”
 TV Beograd, 1982.

³ Vesna Majher, *Savremena srpska skulptura*, Beograd, 27. avgust 2002. godine.

Katalog izložbe

Skulpture

1. Predlog za spomenik – Prokuplje, 1951, cement, 24x24x12 cm, -
2. Predlog za spomenik – Milanovac, 1954, cement, 40x35x30 cm, -
3. Predlog za spomenik IIa, 1956–1957, cement, gvožđe, 78x50x31 cm, KL OJ 41
4. Tri elementa Ia, 1955–1956, cement, gvožđe, 50x67x41 cm, KL OJ 44
5. Zakriljeni oblik I, 1956, prskano gvožđe, 17x13.5x10cm, Kat br. 18
6. Memento Ia, 1956–1957, cement, 70x70x35 cm, Kat br. 23
7. Komplementarne forme – Predlog za spomenik IIa, 1956–1957, cement, gvožđe, 51x50x47 cm, KL OJ 21
8. Komplementarne forme I, 1957, cement, gvožđe, 130x60x63 cm, KL OJ 43
9. Vertikalna kompozicija Ia, 1956–1957, cement, gvožđe, 187x83x59 cm, KL OJ 14
10. Artikulacija prostora Ia, 1956, cement, gvožđe, 117x66x44 cm, KL OJ 25
11. Artikulacija prostora II, 1956–1957, cement, gvožđe, 29x45x32 cm, KL OJ 34
12. Agresivne forme Ia, 1959, cement, gvožđe, 52x120x38 cm, KL OJ 3
13. Hirošima Ia, 1959, cement, gvožđe, 140x45x33 cm, KL OJ 2
14. Raspeti oblici Ia, 1963–1965, cement, gvožđe, 175x77x84 cm, KL OJ 10
15. Forma pod pritiskom Ia, 1963–1965, cement, gvožđe, 160x64x72 cm, KL OJ 13
16. Nadsvođena forma Ia, 1964–1965, cement, gvožđe, 52x52x36 cm, KL OJ 15
17. Zahvaćeni prostor Ia, 1964–1965, cement, gvožđe, 80x64x40 cm, KL OJ 26
18. Astatična kompozicija IIa, 1969–1975, feri-oksud, gvožđe, 33.5x25x23 cm, KL OJ 22
19. Trinom Ia, 1965, feri-oksud, gvožđe, 78x60x72 cm, KL OJ 6
20. Nastanjena praznina, 1966, baronejt, 16x25x17 cm, -
21. Dislokacija Ia, 1967–1969, feri-oksud, gvožđe, 50x61x45 cm, KL OJ 29
22. Jednočlani skup – Egzostuktura Ia, 1977–1978, feri-oksud, gvožđe, 46x63x33 cm, KL OJ 35
23. Dvostruko kolo Ia, 1977–1981, feri-oksud, gvožđe, 38x31x34 cm, KL OJ 39
24. Prostor u staništu Ia, 1966–1974, feri-oksud, gvožđe, 37x40x38 cm, KL OJ 40
25. Forma u nastajanju II, 1969–1973, feri-oksud, 63x48x35 cm, KL OJ 42,
26. Raspon u tenziji, 1996, feri-oksud, gvožđe, 22x37x20 cm, Kat. br. 173
27. Stereotomija Ia, 1985–1998, feri-oksud, gvožđe, 40x60x70 cm, KL OJ 28
28. Malo ukrštanje Ib, 1985–2001, feri-oksud, 61x48x100 cm, KL OJ 7
29. Trostruko ukrštanje I, 1986, feri-oksud, gvožđe, 62x94x75 cm, KL OJ 1
30. Veliko ukrštanje III, 1987–1991, feri-oksud, 42x26.5x16 cm, KL OJ 30
31. Astatična relacija Ia, 1990–1998, feri-oksud, 58x83x13 cm, KL OJ 27
32. Nabrajanje Ia, 1991–1999, ferioksud, 70x60x73 cm, KL OJ 24
33. Za izotopni prostor II, 1992, feri-oksud, 30x48x29 cm, KL OJ 37
34. Za izotopni prostor a, 1992, feri-oksud, 30x38x29 cm, -
35. Za izotopni prostor b, 1992, feri-oksud, 30x48x29 cm, -
36. Limes Ia, 1996–1999, feri-oksud, gvožđe, 50x71x40 cm, KL OJ 32

1.
Predlog za spomenik-Prokuplje, 1951.
cement, 24x24x12 cm

2.
Predlog za spomenik-Milanovac, 1954.
cement, 40x35x30 cm

6.
Memento Ia, 1956-57.
cement, 70x70x35 cm
Kat br. 23

3.
Predlog za spomenik Ila, 1956-57.
cement, gvožđe
78x50x31 cm, KL OJ 41

5.
Zakriljeni oblik I, 1956.
prskano gvožđe
17x13.5x10cm, Kat br. 18

9.
Vertikalna kompozicija Ia, 1956-57.
cement, gvožđe
187x83x59 cm, KL OJ 14

8.
Komplementarne forme I, 1957.
cement, gvožđe
130x60x63 cm, KL OJ 43

10.
Artikulacija prostora Ia, 1956.
cement, gvožđe
117x66x44 cm, KL OJ 25

11.
Artikulacija prostora II, 1956-57.
cement, gvožđe
29x45x32 cm, KL OJ 34

7.
Komplementarne forme-Predlog za spomenik IIa, 1956-57.
cement, gvožđe
51x50x47 cm, KL OJ 21

13.
Hirošima la, 1959.
cement, gvožđe
140x45x33 cm, KL OJ 2

12.
Agresivne forme la, 1959.
cement, gvožđe
52x120x38 cm, KL OJ 3

15.
Forma pod pritiskom la, 1963-65.
cement, gvožđe
160x64x72 cm, KL OJ 13

14.
Raspeti oblici la, 1963-65.
cement, gvožđe
175x77x84 cm, KL OI 10

4.
Tri elementa la, 1955-56.
cement, gvožđe
50x67x41 cm, KL OJ 44

17.
Zahvaćeni prostor la, 1964-65.
cement, gvožđe
80x64x40 cm, KL OJ 26

19.
Trinom Ia, 1965.
feri-oksidi, gvožđe
78x60x72 cm, KL OJ 6

16.
Nadsvođena forma Ia, 1964-65.
cement, gvožđe
52x52x36 cm, KL OJ 15

21.
Dislokacija Ia, 1967-69.
feri-oksidi, gvožđe
50x61x45 cm, KL OJ 29

20.
Nastanjena praznina, 1966.
baronejt
16x25x17 cm

22.
Jednočlani skup - Egzostruktura Ia, 1977-78.
ferio-oxid, gvozdje
46x63x33 cm, KL OJ 35

24.
Prostor u staništu la, 1966-74.
feri-oksidi, gvožđe
37x40x38 cm, KL OJ 40

23.
Dvostruko kolo la, 1977-81.
feri-oksidi, gvožđe
38x31x34 cm, KL OJ 39

25.
Forma u nastajanju II, 1969-73.
feri-oksidi
63x48x35 cm, KL OJ 42

30.
Veliko ukrštanje III, 1987-91.
feri-oksidi
42x26.5x16 cm, KL OJ 30

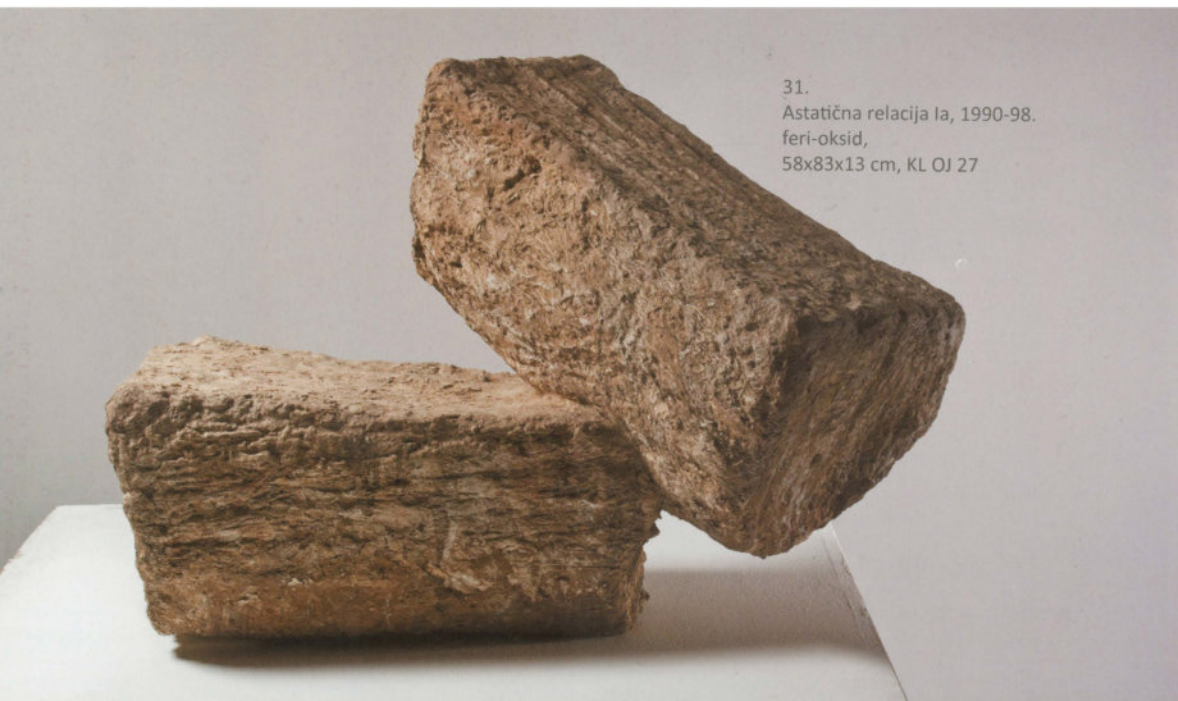

28.
Malo ukrštanje Ib, 1985-2001.
feri-oksidi
61x48x100 cm, KL OJ 7

36.
Limes Ia, 1996-99.
feri-oksidi, gvožđe
50 x 71 x 40 cm, KL OJ 32

31.
Astatična relacija Ia, 1990-98.
feri-oksidi,
58 x 83 x 13 cm, KL OJ 27

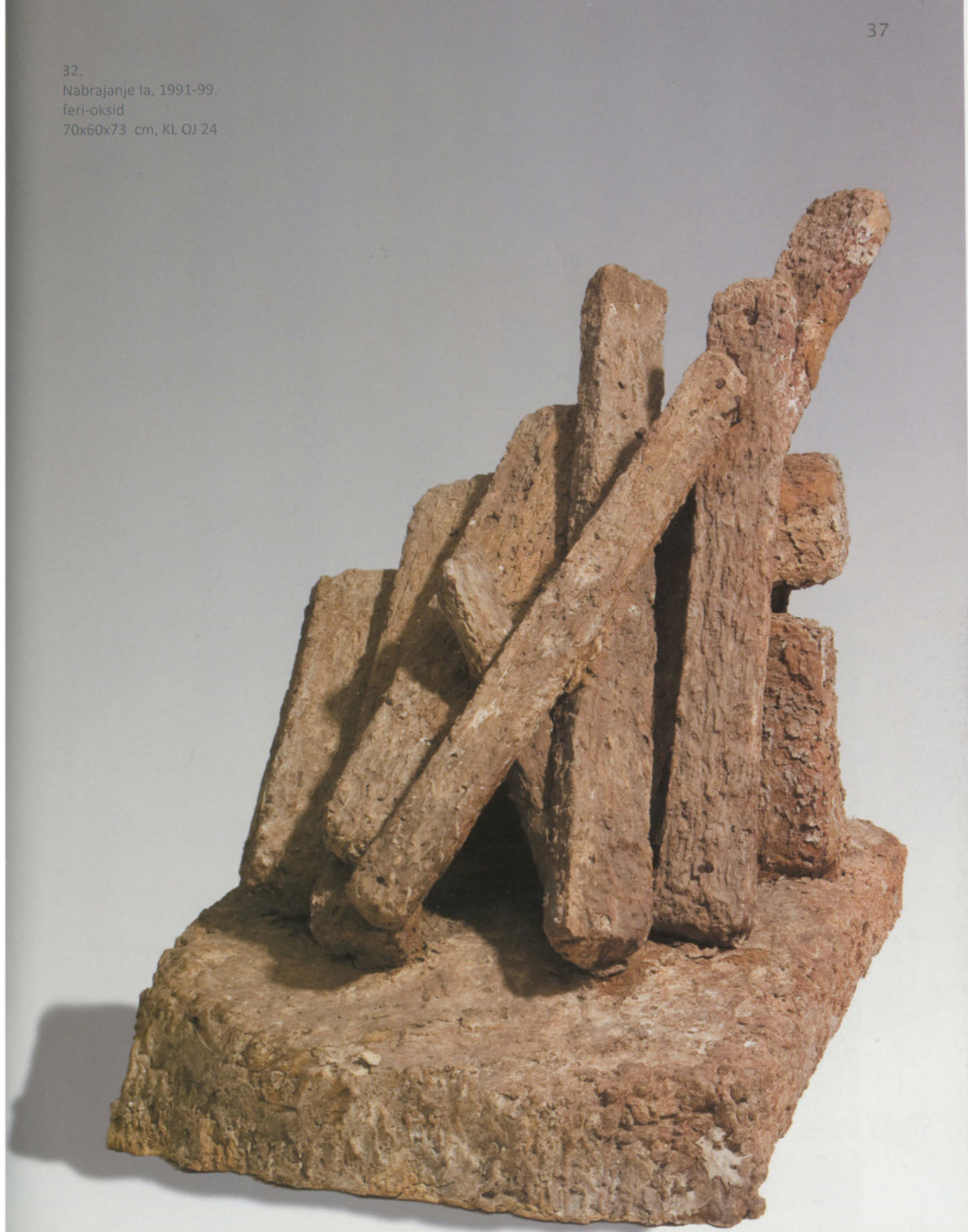

29.
Trostruko ukrštanje I, 1986.
feri-oksidi, gvožđe
62 x 94 x 75 cm, KL OJ 1

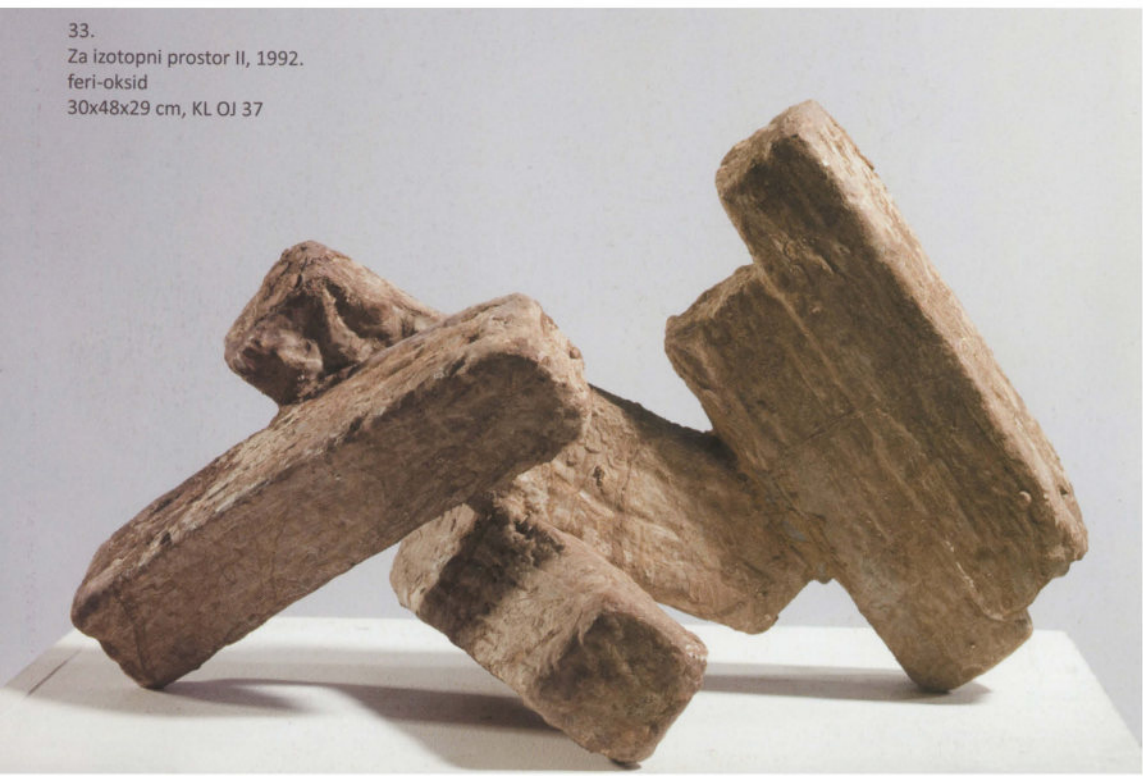
27.
Stereotomija Ia, 1985-98.
feri-oksidi, gvožđe
40x60x70 cm, KL OJ 28

32.
Nabranjanje Ia, 1991-99.
feri-oksidi
70x60x73 cm, KL OJ 24

33.
Za izotopni prostor II, 1992.
feri-oksidi
30x48x29 cm, KL OJ 37

26.
Raspon u tenziji, 1996.
feri-oxid, gvožđe
22x37x20 cm, Kat. br. 173.

*„U mom duhovnom prostoru vreme
kruži, svaki sadašnji trenutak dodiruje
negde ono vreme, pravreme.
Putujem do kraja beskraja, do novog
početka.”*

*Olga Jevrić
„Prostor i vreme”
TV Beograd, 1982.*

18.
Astatična kompozicija IIa, 1969-75.
feri-oxid, gvožđe
33.5x25x23 cm, KL OJ 22

Materija Duha Dejan Vučetić

Desetog oktobra 1957. godine, u tadašnjoj Galeriji ULUS-a na Terazijama, otvorena je prva samostalna izložba Olge Jevrić pod nazivom *Prostorne kompozicije*. Ovaj datum je značajan, jer je za tadašnju jugoslovensku i srpsku umetnost doneo nešto radikalno u svojoj biti, a nesumnjivo avangardno u formi i tehnici. Olga Jevrić je skoro čitavu jednu deceniju, nakon diplomiranja 1948. godine na vajarskom odseku u klasi profesora Sretena Stojanovića, strpljivo radila i stvarala svoja dela. Njeno pojavljivanje na grupnim izložbama prethodilo je trenutku kada je procenila da je njen tadašnji proces zaokružen i da je spremna za samostalno izlaganje. Na taj način je samosvesno istupila 1957. godine u Galeriji ULUS-a sa svojim *Prostornim kompozicijama* predstavivši 26 dela, uključujući *Predloge za spomenike*, ali i *Kompozicije* koje je naknadno preimenovala.

U skromnom katalogu su se, pored dimenzija svake skulpture, nalazile i planirane proporcije jer su zamišljene da se izvedu u većoj dimenziji. Nažalost, nijedno delo nikada nije transponovano u formu monumentalnih dimenzija. Ipak, ova izložba je prouzrokovala talas novih umetničkih, modernističkih strujanja koji će se u narednom periodu odvijati na umetničkoj sceni tadašnje Jugoslavije. Njeno hrabro istupanje će ujedno otvoriti put ka apstraktoj formi i smeloj ekspresivnosti u okviru skulptorskog jezika, kao i davanje podstreka za nova istraživanja i razvijanja poetike nezavisno od vladajućih trendova socrealizma i akademizma. Ona je ovom izložbom označila radikalni prekid sa ustaljenim idejama i kanonima prisutnim u jugoslovenskoj skulpturi toga vremena.

Kritika je prepoznala vrednost njenog dela i usledili su afirmativni osvrti od značajnih kritičara kao što su: Miodrag B. Protić, Pavle Vasić, Đorđe Popović, Rade Predić, Miodrag Kolarić, Josip Depolo... Ubrzo potom je usledio poziv na *XXIX Venecijansko bijenale* 1958. godine upućen od Alekse Čelebonovića pod sugestijom i zalaganjem likovnog kritičara Đila Dorflesa (Gillo Dorfles), koji je prepoznao vrednost stvaralaštva Olge Jevrić prilikom posete njenom ateljeu na Starom sajmištu 1956. godine.¹

Predstavljanje na *XXIX Venecijanskom bijenalu* 1958. godine je za njenu afirmaciju bilo od neprocenjivog značaja jer je donelo potvrdu njenog rada, a ujedno je i otvorilo put ka budućim značajnim izložbama u Evropi. Uprkos činjenici da su njene skulpture na Bijenalu bile neadekvatno predstavljene, skoro iza paravana, pomerene u drugi plan, ona je ostala zapažena kao neko ko dolazi iz zemlje koja nije pripadala umetničkim centrima, ali ko je uspeo da privuče pažnju kritičara (E. Crispolti, Ch. Delloye, C. Doelman, G. Dorfles, A. Jouffroy, J. Fitzsimmons, C. Marchiori, A. Montanari, L. Pisto, H. Wecher).² Od tog trenutka, ime Olge Jevrić postaje poznato u okvirima savremene evropske umetnosti što će rezultirati i izložbom u Galeriji *Notizie* u Torinu već

1959. godine na poziv osnivača i voditelja Lučiana Pistoija (Luciano Pisto). Iste godine izlaže na *I Bijenalu sitne plastike* u Padovi, gde će redovno izlagati do 1979. godine. Nakon toga izlaže u Londonu 1962. godine u *Drian Galleries*.³

Međutim, tokom šezdesetih godina dolazi do novih tokova na planu umetničke prakse u okviru evropske umetnosti. Enformel i apstraktni ekspresionizam polako uzmiču pred ostvarenjima britanskog i američkog pop-arta. U tom aktuelnom pravcu i umetničkoj klimi umetnost Olge Jevrić se nije razvijala. Odlučivši se da svoj rad veže za Beograd, ali i bez potrebne potpore da nastavi karijeru van zemlje, ona polako ustupa mesto nekim drugim umetnicima na evropskoj sceni i fokusira se na prostor i okolnosti u kojima se nalazi, i mogućnosti koje su joj date. Ipak, njen put se ne prekida, te će ubrzo potom biti organizovane dve značajne izložbe: prva, 1964. godine u Zagrebu u *Galeriji savremene umjetnosti* u vidu retrospektive obuhvatajući period od 1954. do 1964., i druga izložba 1965. u Beogradu, u *Salonu Muzeja savremene umetnosti* gde su bila predstavljena dela iz perioda od 1963. do 1965. godine. Već iduće godine Olga Jevrić putuje na studijsko putovanje u Sjedinjene Američke Države, gde se upoznaje sa aktuelnim tokovima u skulpturi američke umetničke scene. Nakon povratka nastaje period povlačenja i smanjene produkcije koji je vezan za preispitivanja same umetnice. Ipak, u ovom periodu, od 1966. do 1981. godine, Olga Jevrić i dalje intezivno učestvuje na grupnim izložbama. Velika retrospektivna izložba 1981. godine u *Muzeju savremene umetnosti* je ponovo predstavila javnosti dela Olge Jevrić i potvrdila njen status umetnika čije delo i dalje suvereno stoji sa novim tokovima jugoslovenske umetnosti (u tom trenutku *Novim talasom* i (neo) ekspresionističkom umetnošću osamdesetih).⁴ Nasuprot tome, sama retrospektiva je umetnici pružila nove uvide uz refleksiju i reevaluaciju svega postignutog do tada. Kasnije je na poziv Biljane Tomić usledila izložba male plastike u Galeriji SKC-a 1988. godine. Naposljetku, njena poslednja velika retrospektiva je održana 2001. godine u Galeriji SANU.

Od prve samostalne izložbe Olge Jevrić u Galeriji ULUS-a 1957. godine prošlo je 55 godina. Njena stvaralačka snaga i vizija formirale su se tih godina šeste decenije XX veka i vodile su ka rađanju kapitalnih dela njenog višedecenijskog opusa. Dela predstavljena na prvoj samostalnoj izložbi nosila su već zrelu ideju i utvrđen koncept koji će se razvijati u godinama koje slede. Prilikom procesa rada, kod *Predloga za spomenik – Milanovac* iz 1954. godine, ona otkriva deljenje bloka na tri mase između kojih struji prostor i gde dolazi do stvaranja prekida i praznine. Spoznavši unutarnje sile koje drže razdvojene mase u jedinstvu sa prostornim intervalima, put ka alternaciji oblika i prostora je bio otvoren. Ovo otkriće je kasnije nagoni na eksperimente sa rasporedom masa koje čistom empirijom uspeva zauzdati i fiksirati uz pomoć šipki. Taj trenutak je predstavljao zaokruživanje njenog ličnog „alfabeta“ kojim se kasnije služila u ispisivanju i stvaranju plastičkih ideja, uslovno rečeno „reči“ u *trijadnom odnosu: masa, prostor, šipka*.⁵ Stvoreni jezik je već tada bio oformljen sa svojim značenjem i logičkim sistemom.

³ U galeriji *Drian* izlaže zajedno sa Desom Pantelić i Zoranom Mandić (25. april – 12. maj).

⁴ Sava Stepanov, *Skulptura Olge Jevrić*, Beograd, SANU, 2001, str. 87. [katalog izložbe]

⁵ Sava Stepanov, *Skulptura Olge Jevrić*, Beograd, SANU, 2001. [katalog izložbe]

¹ Jugoslovensku selekciju su sačinjavali pored Olge Jevrić još i Krsto Hegedušić, Gabrijel Stupica, Edo Murtić i Drago Tršar.

² Ješa Denegri, *Pedeste: Teme srpske umetnosti*, Novi Sad, Svetovi, 1993, str. 144.

Uvođenjem šipki u skulpturu uvodi i treći element koji će stvoriti kreacijsko trojstvo njene skulpture. U trijadnom odnosu oblik jeste masa koja aludira na primarnu materiju. Ona je, takođe, otelotvorenje misli i ideje. Šipka, nasuprot tome, jeste komunikacijska sila i agens spajanja, ali ujedno i odvajanja dva ili više oblika. Naposljetku je uključen prostor kao negativni volumen ili element na koji se ne može uticati u metafizičkom smislu. Prostor je zapravo praznina, ali paradoksalno i punoća sila koje kolaju i struje oko oblika. One su sveprisutne, nekad pritešnjeno i tromo, nekad slobodno i lagodno, krećući se. Ovaj bitan element – prostor ili negativni volumen prožima skulpturu i pruža joj dimenziju naglašene eteričnosti u nekim ostvarenjima (*Hirošima la, Artikulacija prostora la*).

Za razliku od dela koja poseduju naglašenu ekspresivnost i sugerišu snagu i otvorenost oblika, skulpture nastale šezdesetih godina XX veka postepeno se zatvaraju i naglašavaju proces razrade masa i smanjivanja prostora između njih. One su sve više kamernije, smirenijih oblika, ali sa predznakom naslućenih unutarnjih sila (*Zahvaćeni prostor la, Nadstvođena forma la, Trinom la*.) U drugim formacijama i novonastalim razmišljanjima, Olga Jevrić prelazi granicu ideje i znaka i usredsređuje svoje snage na svet fenomena odnosa, kauzalnosti, prostora, praznine i oblika. Ona priča o stanjima i procesima unutar ljudskog bića. Takva razmišljanja kreiraju forme koje poseduju crtu zatvorenosti i kompaktnosti. Prati ih povlačenje šipki u tkivo masa, tendencija ka zatvaranju oblika i suzbijanju negativnog volumena, odnosno prostora. Šipke postaju poluskrivene i njihovo konstruktivno svojstvo je u drugom planu, jer je fokus na obliku i njihovom odnosu. Forme nastale u sedmoj deceniji XX veka oslikavaju upravo te procese (*Nadstvođena forma la, Kavernožni oblik, Zahvaćeni prostor la, Materija u kretanju la*).

Već tokom sedme decenije XX veka, Olga Jevrić prvi put uvodi kubične forme u okviru svojih rešenja. Skulpture se sastoje od elemenata koji podsećaju na grede. Ovi oblici su često ukomponovani u mreže šipki, ali su i dalje autonomni, jer je svaka kubična forma odvojena od druge. Njih vezuju jedino šipke stvarajući efekat naboja koji nastaje u raspodeli masa i međusobnom odnosu oblika. Kasnije, tokom osamdesetih i devedesetih godina XX veka, ova ideja će se razraditi u procesu gomilanja, ukrštanja, preplitanja, stapanja ili ređanja (*Veliko ukrštanje III, Trostruko ukrštanje I, Nabranjanje la*) ili poigravanja sa perspektivom, pozicioniranjem i vizuelnim planovima (*Za izotopni prostor II*). U skulptoralnim formacijama se naslućuju i doživljavaju ideje autentičnosti i posebnosti uprkos prividnoj sličnosti. Moglo bi se reći da su to sebi svojstveni odnosi i prepleti u formiranoj grupaciji sličnih plastičnih elemenata koji su gotovo stopljeni u kompaktni masivni blok sa naznakama šipki kao unutarnjeg strukturalnog jezgra (*Stereotomija la*), dok u drugom slučaju su to raspoređivanja masa u dejstvu sila koje grade ravnotežu unutar strogo isplaniranih odnosa težišta (*Limes la*). Razrađujući takva razmišljanja i analizirajući postupke građenja skulpture, dela nastala u poslednjoj deceniji XX veka spajaju samostalnost kubičnih formi i nenametnutog metalnog skeleta, tj. šipki. Olga Jevrić kao da teži još svedenijim oblicima i pročišćenijim odnosima uprkos sugestiji napetosti (*Raspon u tenziji, Astatična relacija la*).

Kompozitno-konstruktivne sile skulptura

Skulptura Olge Jevrić je stvorena od nestandardnog materijala, kao što su: feri-oksidi, cement, prskano gvožđe, baronejt i šipke. Neka dela su izvedena u gipsu i terakoti, ali su više vezana za raniju fazu njenog rada. U procesu građenja masa Olga Jevrić koristi postupak postepenog ređanja slojeva u cilju efikasnijeg i preciznijeg određivanja mera i odnosa. Skulpture srednjih i većih dimenzija poseduju konstrukcijske metalne kosture stvorene od žica koji se potom uobličavaju u procesu otelotvorenja zamisli. Opna mase – faktura, sadrži svojstva slična organskim oblicima. Ona nije izglučana, ne poseduje crtu ornamenta, već pruža utisak kao da na njoj nema naznake ljudske intervencije i da je prepuštena kretanju unutarnjih sila koje poput rasta i asimetričnosti oblika prisutnom u organskom svetu deluju u kreiranju ekspresivnih formi njenih skulptura. Međutim, u ovom postupku, kompozicija je prethodno osmišljena i uz pomoć metalnih mrežastih konstrukcija stvara se kostur skulpture. Oblik se gradi postepeno u slojevima, uz pomoć prethodno zadatih shema, ali i empirije uz posmatranje više planova. U procesu stvaranja, Olga Jevrić se zaustavlja u trenutku kada ne treba više ništa dodati, niti oduzeti; skulptura je tada dovedena do svoje punoće i deluje u prostoru svojim unutarnjim zakonitostima i nužnošću. Ona nikad ne poseduje jedan plan sagledavanja, već je koncipirana da se može kružiti oko nje i percipirati iz različitih uglova sa menjanjem opšteg vizuelnog dejstva.

Prostor ili praznina je element koji obuhvata masu i uključuje je u okruženje. Ona je negativni volumen u skulpturalnom smislu jer je pripijen za oblik i vezan za njega u sveobuhvatnom rešenju. Dakle, ne može se sagledavati izolovano, kao pomoćni ili sporedni element. On je ravnopravni činilac strukturalne celine i jedinstva kreacije. Njegova voluminoznost je nevidljiva, ali prisutna, posebno u zaključanim, zatvorenim formama (*Prostor u staništu la, Dvostruko kolo la, Forma u nastajanju*).

U okviru trijadnog odnosa, treći element čine šipke. One se mogu sagledati kao krvotok skulpturalnog bića koji hrani delove tkiva skulpture. Šipke određuju njihove odnose u statičkom i konstruktivnom smislu, ali i pružaju mogućnost odvajanja tkiva, rapoređivanja težišta masa ili njihovog suzbijanja, grupisanja i svođenja na zatvorenije oblike. Čini se kao da imaju funkciju „potencijometra”, jer u nekim ostvarenjima smanjuju naboj između masa, dok u drugim vešto premošćuju razlike i omogućavaju korespondiranje istih. One sugerišu zrake kretanja, neku vrstu sile tkanja u samom konstruktivnom sklopu, ukazujući na tačke ukrštanja i prepleta nosećih, nošenih i premostivih elemenata. One poseduju patinu nastalu usled korozije, te se bojom i fakturom uklapaju u zagasite, ugašene fonove svojstvene feri-oksidu, cementu, prskanom gvožđu ili baronejtu. Za razliku od spoljnog plana skulpture, unutarnji plan poseduje strog red organizovanja masa, skeleta (u vidu šipki i konstrukcijske mreže) i međusobnih odnosa. Posmatrajući ovaj red u strukturalnom smislu, naslućuju se zakonitosti koje Olga Jevrić poznaje i primenjuje iz svog muzičkog obrazovanja (ritam, interval, zvuk, tišina, akord, harmonija...) i koji prate utvrđene kanone nastale u procesu stvaranja dela i primenjene su na drugom polju – polju forme i plasticiteta.

Naposletku, skladnost je glavna premisa koja prožima, obuhvata i zadržava elemente skulpture u jednoj celini uprkos prividnom sukobu masa i napetosti oblika. Ona je polazište ideja pre početka i nakon završetka dela – vid pročišćenja i dovođenja sila na svoju meru. U prepletu masa, oblika i šipki u sadejstvu praznine tzv. negativnog volumena, stoji delo u promišljenom strukturalnom sklopu, u celini sagledano, dovedeno do znaka i simbola; u svojoj biti vanvremensko, u formalnom smislu u potpunosti skladno. Vera Horvat-Pintarić ističe: „Oblikovni su elementi angažirani u jednom složenom sukobu, koji je zaustavljen u svom trajanju”. Ipak, prilikom samog zaustavljanja, ostvaruje se efekat tišine koji upliće sile izmirenja suprotnosti i napetost svodi na nivo izbalansiranih formi. Vrsta napetosti i nevidljivog sukoba koji lebdi jedino se jasnije percipira na delima većeg formata (*Vertikalna kompozicija Ia, Komplementarne forme I, Raspeti oblici Ia, Forma pod pritiskom Ia*). Voluminoznost nadvladava sklop masa pomerajući šipke u drugi plan, čineći kao da će se mase spojiti, skliznuti ili kao da nekim čudom prkose gravitaciji.

U ovome se može pročitati i životna zakonitost i proces koji od snažnih naboja, impulsa i ekspanzije vodi ka smirivanju i zatvaranju. Upoređujući sa razvojem oblikovnih rešenja njene skulpture, prepoznaje se i ova zakonitost, jer dolazi do transponovanja unutarnjeg psihičkog stanja u oblik. Olga Jevrić kao da na nesvesnom planu prepoznaje da svaka misao poseduje korespondentni oblik. Ipak, ona stvara razmišljajući o pojmovnom svetu, njihovim korelacijama i plodovima istih (*Prostorne kompozicije, Komplementarne forme, Artikulacija prostora, Prostori u staništu*).

Olga Jevrić istražuje elemente ideja, pojmova, emotivnih pejzaža i misli, pretvarajući ih u oblik spoznaje, dodeljujući im njihove slojeve substantnosti i vibracije. Posmatrajući skulpturu Olge Jevrić pomišlja se na ideju polariteta, muškog i ženskog, punoće i praznine, kretanja i mirovanja, zvuka i tišine (*Komplementarne forme I*). To su osnovni polariteti koji se upotpunjuju u odnosima sklada, napetosti, pritajene ekspanzije, impregniranosti ili zatvaranja i povlačenja (*Forma pod pritiskom Ia, Raspeti oblici Ia*). Jedan svet oblika koji transponuje ideje bića sa ravni unutarnjih uvida i spoznaja u kreacije materije, koje katkad deluju zaključano i skriveno, dok se nekad same nenadano razotkrivaju i snažno emituju poruku. Ipak, one u osnovi nisu mistifikovane, već stoje u svojoj uzvišenoj jednostavnosti. Elementi skulpture spajaju energiju prirodnih oblika s jedne strane i ljudske intervencije u vidu jasne logike s druge strane. Olga Jevrić se odlikuje jednom plemenitom crtom koja ukazuje na skromnost i jednostavnost postojanja. Iz takvih svetonazora se rodila i njena skulptura koja je dovoljna sebi i koja priča za sebe. Njoj nije potrebna publika. Ili kako ju je okarakterisao Miodrag B. Protić kao skulpturu koja „izgleda stvorena za velike razmere, za kamenite planinske vrhove koje tuku gromovi i bure; ne za salone. Mesto joj je u prirodnom i prirodno divljem ambijentu”.⁶

Ako se pogleda unazad na pređeni put umetničkog formiranja i stvaranja Olge Jevrić, ne može se zanemariti konzistentnost skulptorskog jezika i ideje koja nalazi obličje u svetu autonomnosti i umetnikove iskrenosti. Olga Jevrić ne spada u grupu umetnika koja svoju umetnost stavlja u službu samoafirmacije iz razloga samodopadanja i projektovanih marketinških planova. Ona nije umetnik

⁶ Miodrag B. Protić, *Olga Jevrić*, Savremenici II, Nolit, Beograd 1964.

projekat, ne koristi usud i volju za ciljeve izvan onih koji se ne zadržavaju na polju stvaranja, likovnosti i u njenom slučaju plasticiteta. Njena skulptura govori jezikom čiste likovnosti i estetske iskrenosti i u tom smislu je uslovno rečeno aristokratska i neuslovljena. Ideja njene umetnosti se može povezati sa impulsom koji se nikad nije želeo prilagoditi vladajućim strujanjima u umetničkoj praksi, već je postojala paralelno i u biti bila autonomna.

U vremenu i prostoru, ona crpi ideje i stvara refleksije stvarnosti iz iskrene potrebe za pročišćenjem i otelotvorenjem misli i osećaja u oblik. Njena umetnička istina je oslobođena primarne intencije obraćanja ili kritikovanja establišmenta i ne želi se dodvoriti oslanjajući se na kompromise. Zapravo, to joj nikad nije ni bila namera. U suštini, skulptura Olge Jevrić vrlo često nije dopadljiva, govori arhaičnim jezikom i u svojoj samorefleksiji je uronjena u slojeve bića koje pokušava transponovati u oblik, u konstruktivni ansambl, u ritam praznine i punoće, nadanja i determinisanosti. Prevazilazi granice sada i ovde, iako se u određenim ciklusima tzv. porodicama bavi problematikom određene ideje koja jeste vezana za prostor i vreme, za događaj ili ličnost (*Primer Predloga za spomenik ili Portreta*). Izvan uslovljenosti prostorom i vremenom, kao i tragičnim događajima II svetskog rata, ne može se shvatiti ni umetnost Olge Jevrić. Moglo bi se reći da je ona kristalizacija svega doživljenog na putu koji nije bio nimalo lagodan. Ona takođe nosi i delić duha ovog prostora koji je pronicljivo zapazio C. Doelman napisavši: „Njena forma je snažna, izgleda kao da se na njoj vide tragovi iz iskonskih vremena. Zaista, Olga Jevrić je bila inspirisana skulptovanim nadgrobnim kamenjem koje se nalazi u nenoj zemlji rasuto po grobljima iz prošlih epoha. Ta tema se najbolje oseća u njenom predlogu za spomenik koji je posvećen uspomenama na one koji su pali u borbama protiv Nemaca.”⁷ Ješa Denegri, kao neko ko se najviše bavio delom Olge Jevrić, nasuprot tome ističe i rasvetljava njene duhovne razloge i nužnosti njene kreativne misije: „Bila je svesna duhovnih korena, kulturnih temelja i životnih uslova socijalne okoline iz kojih je njeno poimanje umetnosti proizilazilo, drevni nasleđeni i savremeni lično proživljeni *duh mesta* sopstvene sredine utisnuti su u dubinsko značenje ove skulpture.”⁸

Iza objektivna

Poseban deo izložbe odnosi se na fotografije koje su nastale u periodu od 1984. do 2003. godine. Ovaj vid stvaralaštva Olge Jevrić je manje poznat, a čini bitan deo njene umetničke ličnosti. Do sada je samo jednom prilikom bio predstavljen ovaj segment njenog rada, 1993. godine u Centru za vizuelnu kulturu „Zlatno oko” u Novom Sadu. Ovo je prilika da se beogradska publika po prvi put susretne sa ostvarenjima ovog umetničkog medija.

⁷ Cornelis Doelman, *De Biennale*, Nieuwe Rotterdamse courant, Rotterdam, 5. VIII 1958, prevod u katalogu izložbe *Umetnici članovi SANU*, Beograd, 1980.

⁸ Ješa Denegri, *Olga Jevrić*, Beograd, Topy, 2005, str. 65.

Njene fotografije nisu tehnički dovedene do savršenstva, što istini za volju i nije bio cilj. Ona koristi običan amaterski fotoaparatus sa najčešće standardnim filmom od 100 ASA. Ipak, kadriranje, motivi i uhvaćeni trenutak ilustruju njenu sposobnost likovnog razmišljanja, kao i senzibilitet potreban za stvaranje umetničke fotografije. Od velikog broja dokumentarnih fotografija nastajala su i izvanredna ostvarenja. Olga Jevrić ih je najčešće razvijala na papiru 9x13 cm, dok se njihova puna snaga može sagledati tek na većim formatima.

Olga Jevrić je neko ko nosi fotoaparatus stalno sa sobom i beleži trenutke koji je inspirišu, u kojima pronalazi vizuelni materijal kojem se vraća. Fotografije nastaju u Beogradu i na njenim putovanjima po SFR Jugoslaviji i Evropi. Nekad su to naprosto uhvaćeni trenuci koje želi sačuvati i koji na ovaj način bivaju otrgnuti od zaborava. Postoje teme koje su je naročito zaokupljale, kao što su pijace, gradilišta, raskopane ceste, bazari, ulice... Njeno oko, pak, beleži trenutke koji nisu atraktivni prosečnom korisniku fotoaparata, poput: uvelog cveća na grobu, bačene gumene rukavice na plaži, refleksije u bari, blatnjavog puta ili metalnih površina koje razjeda korozija... Posmatrajući kadrove uhvaćene okom negde u prolazu, Olga Jevrić prepoznaje značenje trenutka i doživljava ga intenzivno. Takve fotografije najčešće poseduju veu nostalgije i fon sete, a ponekad sadrže motive koji mogu biti moderni *Vanitas* XX veka ili vizuelni predlošci za meditaciju uz *Theravada Pali* kanone.

Na fotografijama pijace, na kojima se vide raspukle lubenice i trulo povrće, koje se povlači po prašnjavoj kaldrmi, propadanje i truljenje je prisutno u svojoj sirovosti, ali ne izaziva osećaj odbojnosti, već vodi ka zamišljenosti nad prolaznoću svega stvorenog u materiji. Na drugima, pak, beleži puste koridore sa nebom koje se promalja između redova krošanja. Ovakvi kadrovi poseduju auru blagosti i spokoja i kao da evociraju zvuke vetra i šuštanje lišća u krošnjama. Očito je da Olga Jevrić beleži život u raznim trenucima, jer ga u srži oseća i voli. Čudi se oblicima i kompozicijama koje su ponekad kreacija prirode, ponekad čoveka. U jednoj grupi fotografija vezanih za gradilište su i krupni kadrovi formacija koje obrazuju gomile peska. Uhvaćene su senke i tekstura materijala. Na njima kao da prepoznaje procese koji nastaju i u građenju sopstvenih dela... Na drugima su kameni blokovi razbacani u travi. U ovim oblicima prepoznamo i forme u vidu blokova kojima se sa posebnom pažnjom posvetila tokom osamdesetih i devedesetih godina XX veka. Naposljetku su scene koje kao da su istrgnute iz 16mm celuloidnih filmova. Jedna od, možda, najznačajnijih jeste fotografija trenutka kada se dva dečaka igraju na plaži. Njihova mlada tela su u kontralihtu, dok je sama fotografija van fokusa. Ona oslikava esenciju detinjstva i mladosti i kao da šapuće da je srž postojanja radost i igra. Međutim, drugi sloj može evocirati emocije, jer anticipira roditeljsku ljubav i zaštitu koja je vezana za detinjstvo, kao vreme oslobođeno briga u dečjoj nevinosti i svega pohranjenog i ulivenog u sećanje što se kasnije kroz život crpi.

Prepoznavanje motiva i specifično kadriranje je slično postupku koji je prisutan i na fotografijama američkog fotografa *Harija Kalahana (Harry Callahan)* koji uz pomoć skraćivanja i snimanja detalja ostvaruje apstraktni efekat vizuelnog sadržaja fotografije (*Priroda* iz 1948. godine), dok na drugim fotografijama pronalazi motiv koji formira kontrast oblika i materije (*Anslu park, Atlanta* iz 1992.

godine).⁹ Na taj način, od običnog svakodnevnog prizora stvaraju se atraktivna vizuelna rešenja uprkos različitim polazištima i motivima. Za razliku od njega, polazišta Olge Jevrić su u jednostavnom hvatanju momenta, bez preteranog razmišljanja o savršenosti kompozicije u tehničkom smislu.

Fotografije Olge Jevrić, u svojoj iskrenosti i jednostavnosti, vraćaju u vreme koje je davno prošlo, uvlačeći posmatrača u njen svet. Radošću svoga bića i dubinom svog unutarnjeg života kroz empatiju i svesnost prolaznosti i sveprisutnosti bola, ona je beležila i krala od zaborava trenutke sjaja ukazujući na dostojanstvo postojanja. Fotografije nisu samo kreacija jednog *Bel Esprit*, već i svedočanstvo koje ima moć da oživi vibrantnost i posebnost trenutka jednog ličnog puta.

Većina izloženih skulptura su deo *Legata Olge Jevrić* koji je poklonjen Kući legata 2006. godine. Ona su upotpunjena delima koja su vlasništvo umetnice i njene sestre, Mirjane Jevrić Lazarević. Odabrana dela, koja su predstavljena u Galeriji ULUS-a 1957. godine, jesu okosnica ove izložbe, jer se vezuju za jubilej od 55 godina nakon, nesumnjivo, značajnog datuma u njenom umetničkom stvaralaštvu. Ova izložba je od posebnog značaja, jer je predstavljala početak njene snažne afirmacije na umetničkoj sceni jugoslovenske i srpske umetnosti, ali i fundus svega što je kasnije stvorila razvijajući postulate skulptorskog jezika koje je tada postavila. Uz izbor dela sa prve samostalne izložbe, nalaze se i ostvarenja nastala tokom sedme, osme, devete i poslednje decenije XX veka. Ona ilustruju razvojni put likovne misli i oblika koji je Olga Jevrić strpljivo i promišljeno gradila i kojima se često vraćala, razrađujući idejne postulate. U kreativnom postupku, ona nikad nije odstupala od konstruktivnih ideja u procesu rada i oformljenog jezika iz pedesetih godina, kao polazišta svoje skulpture.

Nasuprot tome, fotografije koje čine deo izložbe *Materija duha*, ilustruju jedan značajan segment njenog stvaralaštva i upotpunjuju sliku o njoj kao umetnici koja se nije zadržavala samo na jednom mediju. One razotkrivaju način vizuelnog razmišljanja i percepcije stvarnosti, upotpunjujući sliku o stvaralačkim idejama vezanim za skulptoralni proces.

Prisećanje na prvu samostalnu izložbu u Galeriji ULUS-a 1957. godine, i isticanje njenog značaja za razvoj nove i smelije likovne misli, kao i upoznavanje mlade publike sa delom Olge Jevrić, jesu glavni motivi ove postavke. U vremenu rapidne produkcije umetnosti i banalizacije sadržaja, često svođenjem na lako estetizovanu opnu i diskutabilnu formu, kao i na ponekad neobjašnjiv *ressantiment* ili nerazumevanje onoga što je prethodilo današnjem trenutku, osvrt na delo koje se gradilo decenijama strpljivo i predano, izaziva poštovanje i divljenje. Za Olgu Jevrić je umetnost, koju je stvarala, predstavljala odabrani put kojim je koraćala, najčešće sama bez podrške establišmenta, ali ne sumnjajući u ispravnost i nužnost svoje misije.

⁹ *Fotografija XX veka*: Muzej Ludvig u Kelnu, Boegrad, IPS Media, 2004, str. 37.

Izložene fotografije

1. Borik, Hrvatska, jun 1984.
2. Jardin des Plantes, Pariz, 18. maj 1985.
3. Venecija, jun 1986.
4. Solana, Tuzla, 1986..
5. Igalo, februar 1987.
6. Bačena rukavica, Igalo, februar 1987.
7. Železnička stanica, Frankfurt, 24. jun 1987.
8. Radovi u Ulici kneza Mihaila, avgust 1988.
9. Dan osvećenja Hrama Sv. Save, gradilište, 1989.
10. Bara na ulazu u dvorište ateljea, Staro sajmište, 1989.
11. Uveli karanfili, Nikšić, 3. februar 1988.
12. Trg Sv. Marka, Venecija, 13. jun 1989.
13. Staro sajmište, 1989.
14. Turska, 1990.
15. Blokovi kamenja, Staro sajmište, septembar 1991.
16. Kalenić pijaca (diptih), Beograd, avgust 1991.
17. Kalenić pijaca (triptih), Beograd, avgust-septembar 1991.
18. Put za peskaru, avgust 1991.
19. Kikinda, jul 1991.
20. Šiblje, Staro sajmište, 1993.
21. Bara, Staro sajmište, 1993.
22. Pesak (triptih), 1993.
23. Senka ograde, gradilište Hrama Sv. Save, Beograd, novembar 2003.
24. Braničevska ulica (diptih), Beograd, novembar 2003.

1.
Borik, Hrvatska, 1984.
lateks print
36x46 cm

13.
Šiblje, Staro sajmište, 1993.
lateks print
35x50 cm

21.
Bara na ulazu u dvorište ateljea
Staro sajmište, 1993.
lateks print
35 x50 cm

Biografija

1922.

Rođena je 29. septembra u Beogradu.

1928–1941.

Pohađa osnovnu školu i niže razrede gimnazije u francusko-srpskoj školi „St. Joseph” u Beogradu i paralelno sa gimnazijom uči na klavirskom odseku u klasi profesorke Zinaide Grickat u muzičkoj školi „Stanković”.

1942.

Upisuje se u klasu profesora Ćirila Ličara na klavirskom odseku Muzičke akademije.

1943.

Upisuje se u klasu profesora Sretena Stojanovića na vajarskom odseku Akademije likovnih umetnosti.

1946.

Diplomira na Muzičkoj akademiji u klasi profesora Ćirila Ličara.

1948.

Diplomira na vajarskom odseku Akademije likovnih umetnosti u klasi profesora Sretena Stojanovića. Prvi put izlaže na Izložbi radova studenata Akademije likovnih umetnosti i VII izložbi ULUS-a.

1949.

Magistrira kod profesora Sretena Stojanovića na Akademiji likovnih umetnosti u Beogradu.

1950.

Izabrana je za člana ULUS-a i SLUJ-a.

1951.

Na anonimnom konkursu za spomenik palim borcima u Prokuplju dobija uslovnu prvu nagradu. Izlaže sa grupom „Samostalni”.

1952.

Studijsko putovanje po Italiji i poseta XXVI bijenala u Veneciji (od tada je redovno posećivala Venecijanska bijenala). Radi mesec dana u umetničkoj radionici Frana Kršinića u Zagrebu.

1955.

Dobija stipendiju od Sekretarijata za kulturne veze s inostranstvom za studijski boravak u Parizu i Londonu. U Društvu Jugoslavija–Francuska u Parizu drži predavanje Mladi jugoslovenski skulptori.

1956.

Izlaže na Izložbi savremene jugoslovenske umetnosti u Rimu i na Međunarodnoj izložbi savremene skulpture u Rodenovom muzeju u Parizu. Kraće studijsko putovanje po Italiji.

1957.

Izlaže prvi put samostalno u Galeriji ULUS-a na Terazijama.

1958.

Izlaže u jugoslovenskom paviljonu na XXIX bijenalu u Veneciji i skreće pažnju evropske likovne kritike. Studijska putovanja u Italiju, Švajcarsku, Belgiju i Francusku. Učestvuje u radu Umetničke kolonije u Bačkoj Topoli.

1959.

Prvi put samostalno izlaže u inostranstvu: po pozivu u Galeriji Notizie u Torinu, i na I bijenalu sitne plastike u Padovi, gde je izlagala redovno do 1979. godine. Učestvuje u radu Umetničke kolonije Ečka.

1960.

Samostalno izlaže u Galeriji Srema u Sremskoj Mitrovici. Studijska putovanja u Poljsku, Austriju i Italiju.

1961.

Iz Fonda za unapređenje likovne umetnosti „Moša Pijade” dobija stipendiju za studijski boravak u Parizu. Nagrada za dostignuća u skulpturi u 1960. godine iz Fonda „Vladislav Ribnikar” (list Politika, Beograd). Nagrađena skulptura: Zakriljeni oblik. Nagrada za skulpturu na I jugoslovenskom trijenalu likovnih umetnosti, Beograd.

1962.

Samostalno izlaže u Drian Galleries u Londonu. Studijska putovanja u Englesku, Holandiju, Francusku i Italiju.

1964.

Samostalno izlaže radove nastale od 1954. do 1964. godine u Galeriji suvremene umjetnosti u Zagrebu. Piše odrednice za Likovnu enciklopediju Jugoslavije i Malu Prosvetinu enciklopediju (bez potpisa). Na inicijativu Saveza likovnih umetnika Jugoslavije povodom zemljotresa u Skoplju, poklonila Muzeju savremene umetnosti u Skoplju skulpturu Nadsvođena forma, dok je Muzeju u Vajontu poklonila skulpturu Tri elementa.

1965.

Samostalno izlaže u Salonu Muzeja savremene umetnosti u Beogradu dela stvarana u periodu 1963–1965. godine. Izlaže na Salonu mladih skulptora u Rodenovom muzeju u Parizu. Na inicijativu g. Willem Sandberga, poklonila Muzeju u Jerusalimu skulpturu Predlog za spomenik.

1966.

Kao stipendista Fordove fondacije boravi godinu dana u SAD. Dobija nagradu za skulpturu na Međunarodnoj izložbi OUN-a „Mir, humanost in prijateljstvo med narodov” u Slovenjgradecu.

1967.

Dobija prvu nagradu za skulpturu na III trijenalu likovnih umetnosti u Beogradu. Izlaže na Međunarodnoj izložbi u Pitsburgu.

1968.

Održava dva ciklusa predavanja o savremenoj skulpturi – Skulptura u našem vremenu i Značajni dometi skulpture na katedri Doma omladine u Beogradu. Kraće studentsko putovanje u Italiju.

1969.

Dobija nagradu za skulpturu na X oktobarskom salonu u Beogradu. Nagrađene skulpture: Dislokacije, Ekscentrično razleganje. Studentsko putovanje u Francusku. U saradnji sa Mirjanom Jevrić prevodi knjigu Unutrašnja dekoracija, kratak istorijski pregled Džordža Sevidža u izdanju „Jugoslavija“, Beograd.

1972.

Izlaže na XI likovnom susretu u Subotici i dobija specijalno priznanje za stvaralaštvo u oblasti skulpture. Kraće studentsko putovanje u Veneciju.

1973.

Dobija nagradu za skulpturu na Jubilarnoj prolećnoj izložbi ULUS-a. Nagrađena skulptura: Dislokacija. Učestvuje u radu umetničke kolonije u Bačkoj Topoli.

1974.

Izabrana je 21. marta za dopisnog člana SANU u Odeljenju likovne i muzičke umetnosti. Kratko studentsko putovanje u Pariz.

1975.

Izlaže na X međunarodnom bijenalu sitne plastike u Padovi.

1979.

Dobija Sedmojulsku nagradu SR Srbije za dostignuća od opšteg značaja za razvoj likovnih umetnosti i Veliku počasnu nagradu na IV bijenalu sitne plastike u Murskoj Soboti.

1980.

Izlaže na izložbi „Umetnici – članovi SANU“ po koncepciji Lazara Trifunovića u hali Beogradskog sajma.

1981.

Retrospektivna izložba Olge Jevrić u Muzeju savremene umetnosti u Beogradu (obuhvata celokupni opus u periodu od četiri decenije). Izložba je propraćena brojnim kritikama, intervjuima i predavanjima. Proglašena je za najbolju izložbu u 1981. godini. Počinje u SANU rad na naučnom projektu „Rečnik pojmova iz oblasti likovnih umetnosti“.

1982.

Nagrada SIZ-a za kulturu grada Beograda za najbolje ostvarenje u 1981. godini. Nagrađena izložba: Rerospektiva, Beograd, MSU. Studentsko putovanje u Veneciju, Kasel, Minhen. Nacionalna galerija u Berlinu otkupljuje tri skulpture.

1983.

Izabrana je 15. decembra za redovnog člana SANU u Odeljenju likovne i muzičke umetnosti.

1985.

Dobija nagradu za skulpturu SIZ-a kulture SR Slovenije na Bijenalu male plastike u Murskoj Soboti.

1987.

Po pozivu boravi u Nikšičkoj koloniji.

1988.

Retrospektivna izložba male plastike pod nazivom Olga Jevrić: skulptura 1948–1988 u galeriji Studentskog kulturnog centra, povodom četrdesetogodišnjice rada.

1989.

Dobija nagradu SIZ-a kulture grada Beograda za najvrednije ostvarenje u toku 1988. godine povodom samostalne izložbe u SKC-u u Beogradu. Po pozivu izlaže samostalno u okviru V PIJS-a u Pančevu (Hommage a Olga Jevric).

1990.

Dobija nagradu za skulpturu na Jesenjoj izložbi ULUS-a. Na izložbi Kleinplastiken u Nacionalnoj galeriji u Berlinu izlaže delo U snopu horizontala zajedno sa Henri Murom, Albert Đakometijem, Aleksander Arhipenkom, Hajnc Makom, Marino Marinijem, Hans Arpom, Anri Laransom....

1991.

Dobija glavnu nagradu za skulpturu Veliko ukrštanje na jubilarnoj 25. izložbi Cetinjskog salona jugoslovenske umetnosti. Učestvuje u radu umetničke kolonije Terra u Kikindi.

1993.

Prvi put izlaže svoje fotografije u galeriji Centra za vizuelnu kulturu u Novom Sadu. Po pozivu učestvuje na Beogradskom bijenalu crteža i male plastike, XXXI trijenalu jugoslovenske keramike i na VII PIJS-u u Pančevu, gde dobija specijalnu nagradu.

1994.

Po pozivu učestvuje u radu vajarske kolonije u Apatinu. Boravi u Podgorici na poziv CANU povodom otvaranja Jubilarne izložbe akademika Rista Stijovića u Dvorcu Petrovića 19. decembra 1994. godine.

1996.

Izlaže na Cetinjskom salonu i u Subotici učestvuje na internacionalnom simpozijumu skulpture Terra.

1999.

Na poziv Udruženja književnika Srbije i Narodne biblioteke Srbije u okviru 36. beogradskog međunarodnog susreta pisaca otvara samostalnu izložbu Tri skulpture.

2001.

Retrospektivna izložba u Galeriji Srpske akademije nauka i umetnosti. Samostalne izložbe u Vrnjačkoj Banji i u Novom Sadu. Dobija nagradu Vukove zadužbine.

2004. Učestvuje na grupnim izložbama u Parizu i Novom Sadu. Izbio požar u njenom ateljeu na Starom sajmištu.

2006. Poklonila Kući legata 44 skulpture nastale u periodu od 1952. do 2001. godine. Poklonila Srpskoj akademiji nauka i umetnosti 147 skulptura malog formata.

2008. Izložba u Galeriji likovne umetnosti – Poklon zbirci Rajka Mamuzića u Novom Sadu. Izložba na 9. Međunarodnom bijenalu umetnosti minijature u Gornjem Milanovcu.

2009. Dobija Vukovu nagradu Kulturno prosvetne zajednice Srbije za izuzetan doprinos razvoju kulture, obrazovanja i nauke u Srbiji.

Danas živi i radi u Beogradu.

Samostalne izložbe

- 1957. - Beograd, Galerija ULUS, Olga Jevrić: Prostorne kompozicije, 10–20. oktobar
- 1959. - Torino, Galleria Notizie, Sculpture di Olga Jevrić, oktobar
- 1960. - Sremska Mitrovica, Galerija Srema, Olga Jevrić, 24. april – 8. maj
- 1961. - London, Drian Galleries: Desa Pantelić, painting; Zoran Mandić, painting; Olga Jevrić, sculpture, 25. april – 12. maj
- 1964. - Zagreb, Galerija suvremene umjetnosti, Olga Jevrić: 1954–1964, 31. januar – 16. februar
- 1965. - Beograd, Salon Muzeja savremene umetnosti, Olga Jevrić 1963–1965, 6–17. novembra
- 1981. - Beograd, Muzej savremene umetnosti, Olga Jevrić: Retrospektivna izložba 1948–1981, oktobar–novembar
- 1988. - Beograd, galerija Studentskog kulturnog centra, Olga Jevrić: skulptura 1948–1988, decembar
- 1989. - Pančevo, Savremena galerija Centra za kulturu „Olga Petrov”, Hommage a Olga Jevrić, V PIJS, 2. jun – 2. jul
- 1993. - Novi Sad, Centar za vizuelnu kulturu „Zlatno oko”, Fotografije Olge Jevrić, novembar
- 1999. - Beograd, Narodna biblioteka Srbije, Tri skulpture Olge Jevrić, 15–22. oktobra
- 2001. - Beograd, Galerija SANU, Retrospektivna izložba Olge Jevrić, 25. april – 28. jul
 - Vrnjačka Banja, Zamak kulture, Samostalna izložba skulptura Olge Jevrić, avgust–septembar
 - Novi Sad, Galerija SANU „Platoneum”, Izložba skulptura Olge Jevrić, septembar
- 2008. - Gornji Milanovac, 9. Međunarodni bijenale umetnosti minijature, Počasni gost Bijenala, Skulpture malog formata – Olga Jevrić, 20. april – 27. jun
 - Novi Sad, Galerija likovne umetnosti Poklon zbirka Rajka Mamuzića, Olga Jevrić – Skulpture, 24. maj – 18. jun

Literatura

- Balša Rajčević, Olga Jevrić, u, Balša Rajčević, Za umjetnost, NO Univerzitetska riječ, 1989, str. 185–189.
- Cornelis Doelman, De Biennale, Nieuwe Rotterdamse courant, Rotterdam, 5.VIII 1958, prevod u katalogu izložbe Umetnici članovi SANU, Beograd, 1980.
- Cornelis Doelman, Originalnost je karakteristična oznaka, „Umetnici članovi SANU”, SANU, Beogradski sajam, Narodni muzej, Beograd, 1980, str. 147. [katalog izložbe]
- Fotografija XX veka: Muzej Ludvig u Kelnu, Beograd, IPS Media, 2004.
- Ješa Denegri, Olga Jevrić, Beograd, Topy, 2005.
- Ješa Denegri, Pedesete: Teme srpske umetnosti, Novi Sad, Svetovi, 1993.
- Ješa Denegri, Šezdesete: Teme srpske umetnosti (1960–1970), Novi Sad, Svetovi, 1995.
- Ješa Denegri, Skulptor Olga Jevrić, Muzej savremene umetnosti, Beograd, BIGZ, 1981. [katalog izložbe]
- Ješa Denegri, Olga Jevrić, Studentski kulturni centar, Beograd 1988. [katalog izložbe]
- Jovan Hristić, Olga Jevrić ili ontologija vajarskog dela, „Delo”, Beograd, 1960, sv. 1–2, str. 190–196.
- Kosta Bogdanović, O jednoj skulpturi Olge Jevrić, „Student”, Beograd, 30.8.1972.
- Kosta Bogdanović, Skulptura kao oblik mišljenja, „Izraz”, Sarajevo, 1982, knjiga LI, sv. 3.
- Lidija Merenik, Ambijent i skulptura u Beogradu, osamdesete, Nove pojave u slikarstvu i skulpturi 1979–1989. godine u Srbiji, Prometej, Novi Sad, 1995.
- Luciano Pisto, Incontro con Olga Jevric, „Notizie arti figurative”, Torino, oktobar 1959, god. II, br. 9, str. 10
- Michel Seuphor, La sculpture de se siecle, Edition du Griffon, Neuchatel, 1959, str. 177.
- Milanka Todić, Retrospektivna izložba Olge Jevrić, „Dometi”, Rijeka, 1982, br. 5, str. 58–59.
- Mileta Prodanović, Monumentalno u kamernom, „Politika”, Dodatak br. 2, 10.5.2008.
- Miloš Jevtić, Svetovi umetnosti, Beograd, Službeni glasnik, 2012. str. 881–916.
- Miodrag B. Protić, Skulptura XX veka, Beograd, Jugoslavija, 1982.
- Miodrag B. Protić, Izložba Olge Jevrić, „NIN”, Beograd, 27.10.1957.
- Miško Šuvaković, Topologija ponovljenog označitelja; Olga Jevrić, Asimetrični drugi. Eseji o umetnicima i konceptima, Novi Sad, 1996.
- M. K. Prostorne kompozicije Olge Jevrić, „Večernje novosti”, 18.10.1957.
- Pavle Stefanović, Ispovest i poruka jednog savremenog vajara, „Umjetnost”, Zagreb, 1958, br. 7–8, str. 35–37.
- Pavle Ugrinov, Skulpture Olge Jevrić, „Književne novine”, Beograd, 15.3.1969, god. XXI, br. 349, str. 7.
- Peđa Milosavljević, Svet Olge Jevrić, „Politika”, Beograd, 24.7.1982, str. 58–59.
- Pierre Gueguen, La masse déchirée; „Aujourd'hui”, Paris, 1958, br. 19
- Rade Predić, Vidici, likovne kritike i članci, Nezavisna izdanja, (Slobodan Mašić), Beograd, 1992.
- Sava Stepanov, Fotografije Olge Jevrić, Centar za vizuelnu kulturu „Zlatno oko”, Novi Sad, 1993. [katalog izložbe]
- Sava Stepanov, Skulptura Olge Jevrić, Beograd, SANU, 2001. str. 87, [katalog izložbe]
- Sava Stepanov, Ka skulpturi slojevitog značenja, VIII PIJS, „Sveske”, Pančevo, vanredni broj, maj 1993.

- Sava Stepanov, Skulptura Olge Jevrić, Novi Sad, Galerija likovne umetnosti – Poklon zbirka Rajka Mamuzića, Olga Jevrić – Skulpture, Novi Sad, Stojkov, 2008. [katalog izložbe]
- Sreto Bošnjak, Olga Jevrić, SANU, Galerija, Knjiga 38, Beograd, Radiša Timotić, 1981.
- Tijana Đapović, La Forza Individuale Nell'arte di Olga Jevrić, Tesi di Diploma in Letteratura Artistica anno accademico 2003/2004, Accademia di Belle Arti di Venezia.
- Vera Horvat-Pintarić, O skulpturi Olge Jevrić, Književnik, 14. II, Zagreb, kolovoz 1960.
- Vera Horvat-Pintarić, Olga Jevrić, Galerija suvremene umjetnosti, Zagreb, Grafički zavod Hrvatske, 1964. [katalog izložbe]
- Vesna Majher, Kazivanja i iskazi srpskih vajara druge polovine 20. i početka 21. veka, Subotica, Rotografika, 2006.

Summary

On 10 October 1957, in the former premises of the ULUS gallery at Terazije, a first solo exhibition by Olga Jevrić, entitled 'Spatial Composition', was opened. This date is significant, as it brought to the Yugoslav and the Serbian art something radical in its essence and, undoubtedly, avant-garde in form and technique. For nearly a decade, following her graduation in 1948 at the Department of Sculpture, class of Prof Sreten Stojanović, Olga Jevrić had been working patiently, creating her sculptures. Her appearance at group exhibitions had preceded the moment when she estimated that her present process was finalised and that she was prepared for a solo exhibition. Then she emerged in a self-conscious manner at the ULUS gallery with her 'Spatial Compositions', presenting 26 works, including 'Proposals for Monuments', but also 'Compositions', which she subsequently renamed.

A modest catalogue, which, along with the dimensions of each sculpture, also included the planned proportions, as the works were supposed to be created in larger dimensions. Unfortunately, not one of the works has ever been transposed into a form of monumental dimensions. However, this exhibition incited a wave of new, modernistic tendencies in art, which, in the subsequent period emerged on the art scene of former Yugoslavia. Her brave appearance, at the same time, cleared a path towards abstract forms and daring expressiveness within sculptural language, and gave impetus to a new research and development of poetics, independent of dominating trends of soc-realism and academism. By this exhibition, she marked a radical break with the established ideas and canons, present in the Yugoslav sculpture of that time.

The works presented at the first solo exhibition carried an already matured idea and established concept, which would be developed in the following years. In the course of her work on 'A Proposal for Monument – Milanovac' from 1954, she discovered a division of block into three masses, between which space streamed and where creation of interruption and emptiness took place. The recognition of the internal forces that kept divided masses in unity with spatial intervals, cleared a path to alternation of forms and space. This discovery later urged her to experiment with the arrangement of masses, which she, through pure empiricism, succeeded to restrain and fix by means of bars. That moment represented a completion of her personal 'alphabet', which she would later use for composing and creating plastic ideas, so to say, 'words' in a triadic relation: mass, space, bar. The created language had already been formed then, with all its signification and the logic system.

Soon after, an invitation to XXIX Venice Biennale in 1958 followed, issued by Aleksa Čelebonović under the influence and after intercession by Gillo Dorfles, an art critic who recognised the value of Olga Jevrić's work during his visit to her atelier at Staro Sajmište in 1956.

The presentation at the XXIX Venice Biennale in 1958 was of invaluable importance for her affirmation, since she rapidly gained genuine international reputation, which all contributed to enabling her to stage solo exhibitions in Italy, and then in London; Michel Seuphor included her in his book '20th Century Sculpture' (1959) and Dictionary of Modern Sculpture (1960); she was awarded scholarship by the 'Moša Pijade' Fine Art Development Fund, involving a stay in Paris, where she spent six months, and later, Ford Foundation scholarship, which enabled her a one year stay in the USA. She frequently travelled and stayed in other European countries...

A sculpture by Olga Jevrić is created from non-standard materials, such as: ferrous oxide, cement, sprayed iron, baronite and bars. Some of her works have been created in plaster and terracotta, but they are more related to her earlier phase of work. In the process of constructing masses, Olga Jevrić uses a procedure of gradual placement of layers with a view to determining measures and ratios more efficiently and accurately. Sculptures of medium and larger dimensions have constructional metal skeletons made of wires, which are subsequently shaped in the process of embodiment of an idea. Mass membrane – a facture, contains properties similar to organic forms. It is not polished, it does not possess an aspect of ornament, but gives an impression of absence of human intervention and of being abandoned to movement of internal forces which, like the growth and asymmetry of forms that are present in the organic world, act in creating expressive forms of her sculptures.

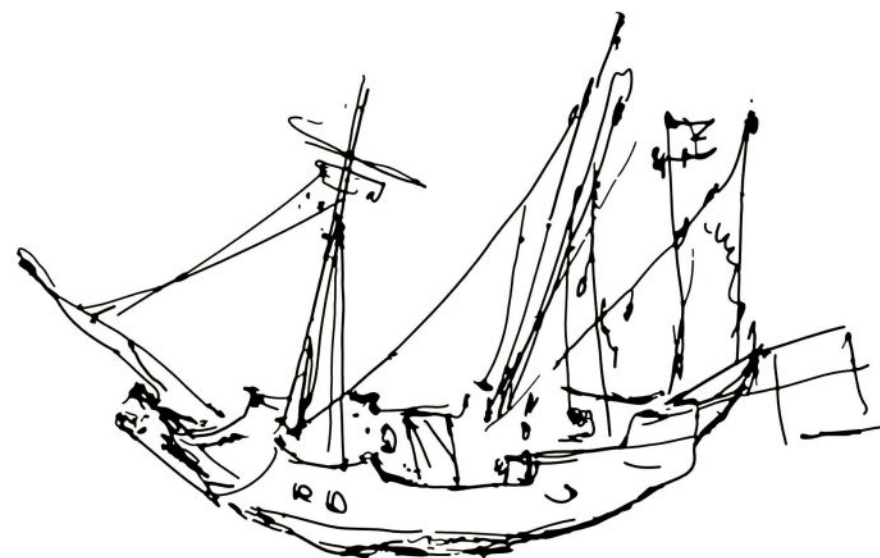
The majority of exhibited sculptures constitute a part of the 'Olga Jevrić Legacy', bequeathed to the Belgrade Heritage House in 2006. They were completed by the works owned by her sister and artist Mirjana Jevrić Lazarević. Selected works, presented at the ULUS gallery in 1957, provide a framework of this exhibition, since they are related to a jubilee of 55 years after an, undoubtedly, important date in her artwork. Apart from these works, her creations from the seventh, eighth, ninth and last decade of 20th century have been displayed. Among the most important works are Proposal for Monument Prokuplje, Complementary Forms I, Vertical Composition Ia, Space Articulation, Aggressive Forms Ia, Hiroshima Ia, Form Under Pressure Ia, Crucified Forms Ia, Trinome Ia, Great Crossing III, For Isotope Space II...

A special part of the exhibition is related to the photographs created in the period 1984-2003. Although this form of Olga Jevrić's work is less known, it constitutes an important part of her artistic personality. Until now, this segment of her artistic production has been presented only once, in 1993 at the gallery Zlatno Oko in Novi Sad. This exhibition provides the Belgrade audience with an opportunity to encounter the creations of this artistic medium for the first time.

Her photographs are not brought to perfection in technical terms, which, to tell the truth, was not her ambition. However, the framing, the motives and a captured moment illustrate her ability for artistic reflection, along with the sensibility necessary for creation of artistic photographs. Out of a large number of documentary photographs, works of exceptional value have been created. Olga Jevrić is a person who always carries her camera with her and records inspiring moments, finding in them visual material to which she returns. The photographs have been taken in Belgrade and during her travels in Former Yugoslavia and Europe.

In the photographs of a green market, depicting broken watermelons and decayed vegetables, dragging on a dusty road, deterioration and decomposition are present in their raw form, however they do not provoke a feeling of repulsion, but lead to a reflection on transiency of everything created from matter. In other photographs, stone blocks lay scattered in the grass. In these shapes we can recognise the forms in shape of blocks, to which she devoted a particular attention during the 80s and 90s of 20th century. The photographs constituting a part of the exhibition Matter of Spirit, illustrate an important segment of her work and complete the impression of her as an artist who has not been attached to one medium only. They reveal a manner of visual reflection and perception of reality, completing the picture of creative ideas related to sculptural process.

Recollection of her first solo exhibition at the ULUS gallery in 1957, and emphasising her importance for development of a new and more courageous artistic notion, along with acquainting the younger audience with the works by Olga Jevrić, are among the principal motives behind this exhibition. For Olga Jevrić, the art she created represented the selected path she treaded, most frequently alone and without the support of establishment, but not doubting the rightfulness and necessity of her mission.

Zahvaljujemo se:

Ministarstvu kulture i informisanja
Sekretarijatu za kulturu
Gradskoj opštini Stari grad
Galeriji SANU
Legatu Olge Jevrić pri SANU
Etnografskom muzeju

Posebna zahvalnost Olgi Jevrić i Mirjani Jevrić Lazarević.

*Paro
1951*

CIP

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

730.071.1:929 Jevrić O.
730(497.11)''19/20''(083.824)

JEVRIĆ, Olga, 1922-
Olga Jevrić : materija duha : Kuća
legata, 26. septembar - 24. oktobar 2012. /
[autori tekstova Sava Stepanov i Dejan
Vučetić ; fotografije Vladimir Popović,
Hristifor Nastić]. - Beograd : Kuća legata,
2012 (Beograd : Draslar partner). - 60 str. :
fotogr. ; 25 cm

Tiraž 300. - Biografija: str. 50-54. -
Napomene i bibliografske reference uz tekst.
- Bibliografija: str. 55-56. - Summary.

ISBN 978-86-912559-2-3
1. Stepanov, Sava [autor], 1951- 2. Vučetić,
Dejan [autor], 1975-
a) Jevrić, Olga (1922-) - Izložbeni
katalozi
COBISS.SR-ID 193433868

Република Србија
Министарство културе и информисања

Beograd
www.beograd.rs

Градска општина
СТАРИ ГРАД

KUĆA LEGATA

ISBN 978-86-912559-2-3

9 788691 255923 >